

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (druga izba)

z dnia 21 stycznia 2015 r. *

Odesłanie prejudycjalne — Polityka społeczna — Dyrektywa 2000/78/WE — Artykuł 2 ust. 1 i art. 2 ust. 2 lit. a), a także art. 6 ust. 1 i 2 — Odmienne traktowanie ze względu na wiek — Służba publiczna — System rent i emerytur — Uregulowanie krajowe wykluczające uwzględnianie okresów nauki zakończonych przed 18. rokiem życia

W sprawie C-529/13

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Verwaltungsgerichtshof (Austria) postanowieniem z dnia 16 września 2013 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 8 października 2013 r., w postępowaniu:

Georg Felber

przeciwko

Bundesministerin für Unterricht, Kunst und Kultur,

TRYBUNAŁ (druga izba),

w składzie: R. Silva de Lapuerta, prezes izby, K. Lenaerts, wiceprezes Trybunału, pełniący obowiązki sędziego drugiej izby, J.C. Bonichot, A. Arabadjiev (sprawozdawca) i J.L. da Cruz Vilaça, sędziowie,

rzecznik generalny: Y. Bot,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu rządu austriackiego przez C. Pesendorfer, działającą w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez B.R. Killmanna oraz D. Martina, działających w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

* Język postępowania: niemiecki.

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 21 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą”) oraz art. 2 ust. 1 i art. 2 ust. 2 lit. a), a także art. 6 ust. 1 i 2 dyrektywy Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy (Dz.U. L 303, s. 16).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy G. Felberem a Bundesministerin für Unterricht, Kunst und Kultur (federalnym ministerstwem ds. kształcenia, sztuki i kultury, zwanym dalej „Bundesministerin”) w przedmiocie odmowy przez Bundesministerin uwzględnienia okresów nauki zakończonych przed wstąpieniem G. Felbera do służby na potrzeby obliczenia wymiaru przysługujących mu świadczeń emerytalnych.

Ramy prawne

Dyrektywa 2000/78

- 3 Zgodnie z brzmieniem jej art. 1 „[c]elem [dyrektywy 2000/78] jest wyznaczenie ogólnych ram dla walki z dyskryminacją ze względu na religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną w odniesieniu do zatrudnienia i pracy, w celu realizacji w państwach członkowskich zasady równego traktowania”.
- 4 Artykuł 2 tej dyrektywy przewiduje:

„1. Do celów niniejszej dyrektywy „zasada równego traktowania” oznacza brak jakichkolwiek form bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji z przyczyn określonych w art. 1.

2. Do celów ust. 1:

 - a) dyskryminacja bezpośrednia występuje w przypadku, gdy osobę traktuje się mniej przychylnie, niż traktuje się, traktowano lub traktowano by inną osobę w porównywalnej sytuacji, z jakiegokolwiek przyczyny wymienionej w art. 1;

[...]”.
- 5 Artykuł 3 tej samej dyrektywy, zatytułowany „Zakres”, stanowi w ust. 1 i 3:

„1. W granicach kompetencji Wspólnoty niniejszą dyrektywę stosuje się do wszystkich osób, zarówno sektora publicznego, jak i prywatnego, włącznie z instytucjami publicznymi, w odniesieniu do:

[...]

 - c) warunków zatrudnienia i pracy, łącznie z warunkami zwalniania i wynagradzania;

[...]

3. Niniejszej dyrektywy nie stosuje się do wszelkiego rodzaju płatności dokonanych z systemów publicznych lub podobnych, włączając w to systemy zabezpieczenia społecznego i ochrony socjalnej”.

6 Artykuł 6 dyrektywy jest sformułowany następująco:

„1. Niezależnie od przepisów art. 2 ust. 2 państwa członkowskie mogą uznać, że odmienne traktowanie ze względu na wiek nie stanowi dyskryminacji, jeżeli w ramach prawa krajowego zostanie to obiektywnie i racjonalnie uzasadnione zgodnym z przepisami celem, w szczególności celami polityki zatrudnienia, rynku pracy i kształcenia zawodowego, i jeżeli środki mające służyć realizacji tego celu są właściwe i konieczne.

Takie odmienne traktowanie może polegać między innymi na:

- a) wprowadzeniu specjalnych warunków dostępu do zatrudnienia i kształcenia zawodowego, zatrudnienia i pracy, włącznie z warunkami zwalniania i wynagradzania, dla ludzi młodych, pracowników starszych i osób mających na utrzymaniu inne osoby, w celu wspierania ich integracji zawodowej lub zapewnienia im ochrony;
- b) określeniu warunków dolnej granicy wieku, doświadczenia zawodowego lub stażu pracy, wymaganego do zatrudnienia lub niektórych korzyści związanych z zatrudnieniem;

[...]

2. Niezależnie od przepisów art. 2 ust. 2 państwa członkowskie mogą uznać, że nie stanowi dyskryminacji ze względu na wiek ustalanie, dla systemów zabezpieczenia społecznego pracowników, wieku przyznania lub nabycia praw do świadczeń emerytalnych lub inwalidzkich, włącznie z wyznaczaniem, w ramach tych systemów, różnych granic wieku dla pracowników lub grup bądź kategorii pracowników i wykorzystania, w ramach tych systemów, kryteriów wieku do obliczania wysokości świadczeń, pod warunkiem że nie stanowi to dyskryminacji ze względu na płeć”.

7 Artykuł 7 dyrektywy 2000/78, zatytułowany „Działanie pozytywne [i środki szczególne]”, przewiduje w swoim ust. 1:

„W celu zapewnienia całkowitej równości w życiu zawodowym zasada równości traktowania nie stanowi przeszkody dla utrzymywania lub przyjmowania przez państwo członkowskie szczególnych środków mających zapobiegać lub wyrównywać niedogodności, u podstaw których leży jedna z przyczyn określonych w art. 1 [zapobiegać niedogodnościom, u podstaw których leży jedna z przyczyn określonych w art. 1, lub wyrównywać je]”.

Prawo austriackie

- 8 Paragrafy 53, 54 i 56 Bundesgesetz über die Pensionsansprüche der Bundesbeamten, ihrer Hinterbliebenen und Angehörigen (Pensionsgesetz 1965) [federalnej ustawy o emeryturach dla urzędników federalnych, osób pozostałych przy życiu oraz członków ich rodzin (federalnej ustawy

o emeryturach z 1965 r.)] z dnia 18 listopada 1965 r. (BGBl. 340/1965, zwanej dalej „PG 1965”) były, w brzmieniu obowiązującym w okresie zaistnienia okoliczności faktycznych leżących u podstaw postępowania głównego, sformułowane następująco:

„Okresy poprzedzające wstąpienie do służby cywilnej podlegające uwzględnieniu w ramach obliczania wymiaru świadczenia emerytalnego

Paragraf 53

(1) Okresy wymagające uwzględnienia to okresy wymienione w ust. 2–4 w zakresie, w jakim zostały one ukończone przed dniem, od którego zaczął biec okres pełnienia federalnej służby cywilnej, który może zostać uwzględniony do celów obliczenia wymiaru świadczenia emerytalnego. Okresy te są zaliczane.

(2) Zaliczane są następujące okresy:

[...]

h) czas odbywania pełnego cyklu nauki w [...] publicznej lub finansowanej ze środków publicznych szkole średniej, szkole wyższej, na uniwersytecie bądź w podobnej instytucji, pod warunkiem że nie został przekroczony ustawowy minimalny czas trwania nauki,

[...]

Wykluczenie uwzględnienia i zrzeczenie się

Paragraf 54

[...]

(2) Nie uwzględnia się następujących okresów:

a) okresów ukończonych przez urzędnika przed osiągnięciem 18. roku życia [...].

[...]

Nadzwyczajna składka

Paragraf 56

(1) W zakresie, w jakim Bund nie otrzyma składek za zaliczone podlegające uwzględnieniu okresy poprzedzające wstąpienie do służby cywilnej na podstawie uregulowania z zakresu zabezpieczenia społecznego, urzędnik uiszcza nadzwyczajną składkę [...].”

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

- 9 Georg Felber, urodzony w 1956 r., zajmuje stanowisko profesora i jest urzędnikiem Bund (federalnym) od 1991 r.

- 10 Na potrzeby obliczenia wymiaru przysługujących mu świadczeń emerytalnych decyzją wydaną w 1992 r. ustalono podlegające uwzględnieniu okresy ukończone przed wstąpieniem przez niego do służby cywilnej. Do celów obliczenia wymiaru tych świadczeń G. Felberowi zaliczono jedynie okresy nauki zakończone po ukończeniu przez niego 18. roku życia. Okres nauki zakończony przez niego przed ukończeniem 18. roku życia, a mianowicie trzy lata nauki, nie został w związku z tym zaliczony. Powołując się na wyrok Hütter (C-88/08, EU:C:2009:381), G. Felber domagał się zaliczenia tych okresów lub umożliwienia mu „dokupienia” ich za pomocą uiszczenia nadzwyczajnej składki.
- 11 Decyzją z dnia 25 listopada 2010 r. Landesschulrat für Salzburg (organ sprawujący nadzór nad szkolnictwem w kraju związkowym Salzburg) oddalił wniosek skarżącego, uzasadniając to tym, że § 54 ust. 2 lit. a) PG 1965 nie umożliwia uwzględnienia okresów nauki zakończonych przed ukończeniem 18. roku życia w przypadku urzędników państwowych, którzy – tak jak G. Felber – są objęci zakresem stosowania § 88 ust. 1 PG 1965, ponieważ zostali oni zatrudnieni przed dniem 1 maja 1995 r. Georg Felber wniósł odwołanie od tej decyzji Landesschulrat für Salzburg do Bundesministerin, lecz Bundesministerin oddalił je decyzją z dnia 1 grudnia 2011 r.
- 12 Następnie G. Felber wniósł na powyższą decyzję skargę do Verfassungsgerichtshof (trybunału konstytucyjnego), który postanowieniem z dnia 5 marca 2012 r. odmówił rozpoznania powyższej skargi i skierował sprawę do rozpoznania przez sąd odsyłający. Niemniej jednak Verfassungsgerichtshof uznał za zgodne z konstytucyjną zasadą równości traktowania, że zasady dotyczące zaliczania okresów nauki zakończonych przed wstąpieniem do służby w ramach obliczania wymiaru świadczeń emerytalnych różnią się od zasad mających zastosowanie do zaliczania tych okresów na potrzeby ustalenia wysokości wynagrodzeń urzędników państwowych.
- 13 Zdaniem sądu odsyłającego wyrok Hütter (EU:C:2009:381) wymaga przystąpienia do ponownego niedyskryminującego obliczenia okresów działalności zawodowej oraz okresów nauki zakończonych przez odnośnego urzędnika przed ukończeniem 18. roku życia. Z tego powodu sąd ten zastanawia się, czy należy przystąpić do nowego niedyskryminującego obliczenia nie tylko wymiaru wynagrodzenia, lecz także wymiaru świadczeń emerytalnych.
- 14 W tych okolicznościach Verwaltungsgerichtshof postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:
- „1) Czy – [...] bez uszczerbku dla art. 52 ust. 1 [karty] i art. 6 [dyrektywy 2000/78] – zaliczenie okresów nauki w szkole średniego lub wyższego stopnia jako okresów uprawniających do emerytury przypadających przed wstąpieniem do służby cywilnej tylko w przypadku, gdy okresy te miały miejsce po ukończeniu przez urzędnika państwowego 18. roku życia, przy czym powyższe okresy są istotne nie tylko dla nabycia ekspektatywy emerytalnej, lecz także dla wysokości emerytury, a emeryturę tę (łącznie emeryturę) zgodnie z prawem krajowym uznaje się za kontynuację wynagrodzenia w ramach publicznoprawnego stosunku zatrudnienia, który istnieje nadal po przejściu urzędnika państwowego na emeryturę, stanowi (bezpośrednie) odmienne traktowanie ze względu na wiek w rozumieniu art. 21 ust. 1 [karty] lub art. 2 ust. 1 i art. 2 ust. 2 lit. a) [tej dyrektywy]?
- 2) W przypadku udzielenia [na pytanie pierwsze] odpowiedzi twierdzącej: czy urzędnik państwowy – przy braku uzasadnienia w rozumieniu art. 52 ust. 1 [karty] lub art. 6 dyrektywy 2000/78 (zob. w tym zakresie poniższe trzecie pytanie prejudycjalne) – w ramach postępowania w przedmiocie wniosku o zaliczenie okresów uprawniających do emerytury przypadających przed wstąpieniem do służby cywilnej może powoływać się na bezpośrednie stosowanie art. 21 [karty] lub art. 2 dyrektywy 2000/78 także wówczas, gdy w danym momencie nie jest on jeszcze na emeryturze, zwłaszcza że zgodnie z prawem krajowym – przy niezmienionym stanie prawnym w momencie jego przejścia na emeryturę – w ramach postępowania w sprawie ustalenia wysokości emerytury lub w przypadku ponownego złożenia wniosku o zaliczenie tych okresów można wobec niego podnieść zarzut prawomocności decyzji oddalającej taki wniosek?

- 3) W przypadku udzielenia [na pytanie drugie] odpowiedzi twierdzącej: czy rozpatrywane tu odmienne traktowanie [jest uzasadnione] w rozumieniu art. 52 ust. 1 [karty] bądź art. 6 ust. 1 lub 2 dyrektywy 2000/78:
- a) [...] w celu stworzenia osobom, których data urodzenia przypada po dacie rozpoczęcia roku szkolnego w roku podjęcia nauki szkolnej, lub osobom, które uczęszczają do szkół z przedłużonym okresem trwania wyższego poziomu i z tego względu w celu zakończenia nauki muszą uczęszczać do szkoły po ukończeniu 18. roku życia, jednakowych warunków z tymi osobami, które zakończyły szkołę średniego lub wyższego stopnia już przed ukończeniem 18. roku życia, nawet jeśli możliwość zaliczenia okresów nauki po ukończeniu 18. roku życia nie ogranicza się do wyżej wymienionych przypadków;
 - b) [...] w celu wykluczenia z [obliczenia wymiaru] ekspektatyw emerytalnych okresów, w których, ogólnie rzecz biorąc, nie brano [pod uwagę] udziału w życiu zarobkowym i w związku z tym nie uiszczano składek; czy takie uzasadnienie należy przyjąć bez względu na okoliczność, że również w odniesieniu do okresów uczęszczania do szkół średniego lub wyższego stopnia po ukończeniu 18. roku życia z początku nie uiszcza się składek i w przypadku późniejszego zaliczenia takich okresów tak czy inaczej należy wpłacić [opłacić] szczególną [nadzwyczajną] składkę emerytalną;
 - c) [...] z tego względu, że wykluczenie zaliczenia okresów uprawniających do emerytury przypadających przed wstąpieniem do służby cywilnej mających miejsce przed ukończeniem 18. roku życia należy traktować na równi z ustaleniem »wieku przyznania lub nabycia praw w systemie zabezpieczenia społecznego pracowników« w rozumieniu art. 6 ust. 2 dyrektywy 2000/78?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

Uwagi wstępne

- 15 Za pośrednictwem swoich pytań sąd odsyłający zwraca się do Trybunału o dokonanie wykładni zasady niedyskryminacji ze względu na wiek zagwarantowanej w art. 21 karty i skonkretyzowanej w dyrektywie 2000/78.
- 16 Jak wynika z orzecznictwa Trybunału, państwa członkowskie, przyjmując środki wchodzące w zakres stosowania dyrektywy 2000/78, która w dziedzinie zatrudnienia i pracy konkretyzuje zakaz dyskryminacji ze względu na wiek, powinny działać z poszanowaniem tej dyrektywy (zob. podobnie wyroki: *Prigge i in.*, C-447/09, EU:C:2011:573, pkt 48; a także *Tyrolean Airways Tiroler Luftfahrt*, C-132/11, EU:C:2012:329, pkt 22).
- 17 W tych okolicznościach pytania postawione w ramach sporu zawisłego w postępowaniu głównym, którego stronami są jednostka i organ administracji krajowej, należy rozpatrzyć wyłącznie w świetle dyrektywy 2000/78.

W przedmiocie pytań pierwszego i trzeciego

- 18 Poprzez swoje pytania pierwsze i trzecie, które należy rozpatrzyć łącznie, sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 2 ust. 1, art. 2 ust. 2 lit. a) oraz art. 6 ust. 1 i 2 dyrektywy 2000/78 należy interpretować w ten sposób, że przepisy te stoją na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu takiemu jak stanowiące przedmiot postępowania głównego, które – do celów przyznania prawa do emerytury

i obliczenia wymiaru świadczenia emerytalnego – wyklucza uwzględnienie okresów nauki zakończonych przez urzędnika przed 18. rokiem życia, podczas gdy okresy te są uwzględniane, gdy zostaną zakończone po osiągnięciu tego wieku.

- 19 W pierwszej kolejności należy zweryfikować, czy sporne w postępowaniu głównym uregulowanie krajowe jest objęte zakresem zastosowania dyrektywy 2000/78. W kwestii tej z art. 3 ust. 1 lit. a) i c) dyrektywy 2000/78 wynika, że w ramach kompetencji przypadających Unii Europejskiej dyrektywa ta znajduje zastosowanie „do wszystkich osób, zarówno sektora publicznego, jak i prywatnego, włącznie z instytucjami publicznymi” w odniesieniu do „warunków dostępu do zatrudnienia [...], w tym również kryteriów selekcji i warunków rekrutacji, niezależnie od dziedziny działalności i na wszystkich szczeblach hierarchii zawodowej” oraz do „warunków zatrudnienia i pracy, łącznie z warunkami zwalniania i wynagradzania”.
- 20 Zakres stosowania dyrektywy 2000/78 należy rozumieć – w świetle jej art. 3 ust. 1 lit. c) i art. 3 ust. 3 w związku z jej motywem 13 – w ten sposób, że nie obejmuje on systemów zabezpieczenia społecznego i ochrony socjalnej, z których korzyści nie są tożsame z wynagrodzeniem w znaczeniu nadanym temu terminowi do celów stosowania art. 157 ust. 2 TFUE (zob. podobnie wyroki: HK Danmark, C-476/11, EU:C:2013:590, pkt 25; a także Dansk Jurist- og Økonomforbund, C-546/11, EU:C:2013:603, pkt 25).
- 21 Pojęcie „wynagrodzenia” w rozumieniu art. 157 ust. 2 TFUE obejmuje wszystkie korzyści w gotówce lub w naturze, obecne lub przyszłe, wypłacane pracownikowi przez pracodawcę, również w sposób pośredni, z tytułu zatrudnienia (wyroki: HK Danmark, EU:C:2013:590, pkt 26; a także Dansk Jurist- og Økonomforbund, EU:C:2013:603, pkt 26).
- 22 W postępowaniu głównym przedmiot sporu stanowi brak uwzględnienia w obliczeniach wymiaru świadczeń emerytalnych okresów nauki zakończonych przez G. Felbera przed ukończeniem przez niego 18. roku życia i wstąpieniem do federalnej służby cywilnej.
- 23 Jak wynika z postanowienia odsyłającego, kwota emerytury zależy od okresów służby i innych podlegających uznaniu okresów oraz od wynagrodzenia otrzymywanego przez urzędnika. Emerytura stanowi świadczenie przyszłe w pieniądzu, wypłacane przez pracodawcę na rzecz jego pracowników jako bezpośrednie następstwo stosunku zatrudnienia tych pracowników. W świetle prawa krajowego emerytura ta jest zatem uważana za wynagrodzenie, które jest w dalszym ciągu wypłacane w ramach stosunku służby trwającego po przyznaniu urzędnikowi uprawnienia do świadczeń emerytalnych. Z tego względu emerytura ta stanowi wynagrodzenie w rozumieniu art. 157 ust. 2 TFUE.
- 24 Z powyższego wynika, że wykluczając do celów obliczenia wymiaru takiego świadczenia emerytalnego w stosunku do części urzędników możliwość uwzględnienia okresów nauki zakończonych przed ukończeniem 18. roku życia, art. 54 ust. 2 lit. a) PG 1965 wywiera wpływ na warunki wynagrodzenia tych urzędników w rozumieniu art. 3 ust. 1 lit. c) dyrektywy 2000/78. Przepis ten ma więc zastosowanie do sytuacji takiej jak ta będąca przedmiotem postępowania głównego.
- 25 W drugiej kolejności w odniesieniu do kwestii, czy uregulowanie krajowe rozpatrywane przed sądem krajowym przewiduje odmienne traktowanie ze względu na wiek w kontekście zatrudnienia i pracy, należy stwierdzić, że zgodnie z art. 2 ust. 1 dyrektywy 2000/78 „zasada równego traktowania” oznacza brak jakichkolwiek form bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji z przyczyn określonych w art. 1 tej dyrektywy, do których należy wiek. Artykuł 2 ust. 2 lit. a) omawianej dyrektywy uściśla, że dla potrzeb stosowania art. 2 ust. 1 dyskryminacja bezpośrednia występuje w wypadku, gdy – z jakiejkolwiek przyczyny wymienionej w art. 1 dyrektywy – określoną osobę traktuje się mniej przychylnie niż traktuje się, traktowano lub traktowano by inną osobę znajdującą się w porównywalnej sytuacji.

- 26 Zgodnie z § 53 ust. 2 lit. h) PG 1965 zaliczany jest czas, w którym urzędnik odbywa pełen cykl nauki w szkole średniej, szkole wyższej, na uniwersytecie bądź w podobnej instytucji, pod warunkiem że nie został przekroczony ustawowy minimalny czas trwania nauki. Paragraf 54 ust. 2 lit. a) PG 1965 ogranicza jednakże tę możliwość zaliczenia do okresów zakończonych przez urzędnika po ukończeniu przez niego 18. roku życia.
- 27 Jak zauważa sąd odsyłający, uregulowanie krajowe takie jak będące przedmiotem sporu w postępowaniu głównym faworyzuje osoby, które kończą albo rozpoczynają taki cykl nauki po ukończeniu przez nie 18. roku życia, w zakresie, w jakim tylko one korzystają z zaliczenia tych okresów nauki ukończonych w szkole średniej lub wyższej przed wstąpieniem do federalnej służby cywilnej. Uregulowanie tego rodzaju wprowadza odmienne traktowanie osób w zależności od wieku, w którym odbyły one swoją naukę. Kryterium to może doprowadzić do tego, że dwie osoby, które uzyskały to samo wykształcenie, są odmiennie traktowane, a to wyłącznie ze względu na ich wiek. Przepis taki wprowadza zatem odmienne traktowanie bezpośrednio oparte na kryterium wieku w rozumieniu art. 2 ust. 1 i art. 2 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2000/78 (zob. analogicznie wyrok Hütter, EU:C:2009:381, pkt 38).
- 28 W trzeciej kolejności należy zbadać, czy to odmienne traktowanie może zostać jednak uzasadnione w świetle art. 6 ust. 1 dyrektywy 2000/78.
- 29 Artykuł 6 ust. 1 akapit pierwszy tej dyrektywy precyzuje, że państwa członkowskie mogą uznać, iż odmienne traktowanie ze względu na wiek nie stanowi dyskryminacji, jeżeli w ramach prawa krajowego zostanie to obiektywnie i racjonalnie uzasadnione zgodnymi z przepisami celem, w szczególności celami polityki zatrudnienia, rynku pracy i kształcenia zawodowego, i jeżeli środki mające służyć realizacji tego celu są właściwe i konieczne.
- 30 Jeżeli chodzi, po pierwsze, o to, czy cel, do którego osiągnięcia dąży sporne w postępowaniu głównym uregulowanie krajowe, jest zgodny z przepisami prawa, Trybunał wielokrotnie orzekał, że państwa członkowskie mają szeroki zakres uznania, jeżeli chodzi o wybór nie tylko celów polityki społecznej i zatrudnienia, jakie chcą osiągnąć, ale również środków służących ich realizacji (wyrok Specht i in., od C-501/12 do C-506/12, C-540/12 i C-541/12, EU:C:2014:2005, pkt 46 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 31 W kwestii tej z akt spraw, którymi dysponuje Trybunał, wynika, że uwzględnienie okresów poprzedzających wstąpienie urzędnika do służby i ukończonych przez niego poza stosunkiem służby cywilnej stanowi odstępstwo, które zostało wprowadzone w celu uniknięcia mniej korzystnego – w kontekście nabycia uprawnień do świadczeń emerytalnych – traktowania urzędników, którzy przed wstąpieniem do federalnej służby cywilnej zakończyli naukę na szczeblu wyższym, aniżeli urzędników, których zatrudnienie nie podlegało żadnemu warunkowi uzyskania szczególnego wykształcenia i którzy w konsekwencji mogli wstąpić do federalnej służby cywilnej, poczynawszy od 18. roku życia. Zasady rządzące systemem emerytalnym urzędników zostały zatem sformułowane w taki sposób, aby cała kariera zawodowa uwzględniana na potrzeby obliczenia kwoty świadczenia emerytalnego rozpoczynała się do momentu osiągnięcia minimalnego wieku wymaganego dla wstąpienia do państwowej służby cywilnej. Sporne w postępowaniu głównym uregulowanie krajowe ma na celu ujednolicenie daty rozpoczęcia opłacania składek na ubezpieczenie emerytalne i, w związku z tym, utrzymanie wieku uprawniającego do przejścia na emeryturę. W tym kontekście wykluczenie uwzględniania okresów nauki zakończonych przed 18. rokiem życia jest uzasadnione przez okoliczność, że w tym okresie ubezpieczony nie wykonuje co do zasady za wynagrodzeniem działalności, która stanowiłaby podstawę dla opłacania składek na ubezpieczenie emerytalne.
- 32 W zakresie, w jakim dążenie do takiego celu umożliwia zapewnienie poszanowania zasady równego traktowania dla wszystkich osób danego sektora i w odniesieniu do zasadniczego elementu ich stosunku pracy, takiego jak moment przejścia na emeryturę, cel ten stanowi zgodny z przepisami cel polityki zatrudnienia (zob. analogicznie wyrok Komisja/Węgry, C-286/12, EU:C:2012:687, pkt 61).

- 33 Po drugie, należy zweryfikować, zgodnie z samym brzmieniem art. 6 ust. 1 dyrektywy 2000/78, czy w ramach przyznanego państwom członkowskim szerokiego zakresu uznania, przypomnianego w pkt 30 niniejszego wyroku, środki mające służyć realizacji tego celu są właściwe i konieczne.
- 34 Z jednej strony, jeżeli chodzi o właściwy charakter § 54 ust. 2 lit. a) PG 1965, z akt sprawy przedstawionych Trybunałowi wynika, że minimalny wiek zatrudnienia w służbie cywilnej został określony na 18. lat i że w związku z tym urzędnik może zostać objęty systemem ubezpieczenia emerytalnego dla urzędników i rozpocząć opłacanie składek na poczet tego ubezpieczenia dopiero od momentu osiągnięcia tego wieku.
- 35 W konsekwencji wykluczenie – zgodnie z tym przepisem – uwzględniania okresów nauki zakończonych przed 18. rokiem życia jest właściwe dla osiągnięcia zgodnego z przepisami celu polegającego na przyjęciu polityki zatrudnienia, której charakter umożliwia wszystkim osobom objętym systemem ubezpieczenia emerytalnego dla urzędników rozpoczęcie opłacania składek w tym samym wieku, nabycie uprawnień do wypłaty emerytury w pełnej wysokości i, w związku z tym, dla zagwarantowania równego traktowania pomiędzy urzędnikami.
- 36 Z drugiej strony, jeżeli chodzi o to, czy sporne w postępowaniu głównym uregulowanie krajowe nie wykracza poza to, co niezbędne do osiągnięcia zamierzonego celu, należy przypomnieć, że wniosek, który doprowadził do powstania sporu w postępowaniu głównym, zmierzał do uzyskania uwzględnienia nie tyle okresów zatrudnienia – jak miało to miejsce w sprawie, w której wydany został wyrok Hütter (EU:C:2009:381) – ile jedynie okresów nauki zakończonych w szkole średniej.
- 37 W kwestii tej sporne w postępowaniu głównym uregulowanie krajowe okazuje się spójne z punktu widzenia uzasadnienia przedstawionego przez sąd odsyłający, mianowicie wyłączenia z obliczania wymiaru świadczenia emerytalnego okresów, w których zainteresowany nie opłaca składek na ubezpieczenie emerytalne.
- 38 Po pierwsze bowiem, okresy nauki szkolnej takie jak te, których dotyczy postępowanie główne, nie stanowią podstawy do opłacania takich składek. Po drugie, jeżeli chodzi o okresy nauki zakończone przez urzędnika po ukończeniu przez niego 18. roku życia, z postanowienia odsyłającego wynika, że nie są one uważane za okresy podlegające uwzględnieniu analogicznie do lat odbytej służby i w związku z tym mogą zostać uwzględnione na potrzeby obliczania okresów uprawniających do świadczenia emerytalnego tylko po spełnieniu warunku określonego w § 56 PG 1965, polegającego na opłaceniu na poczet systemu ubezpieczenia emerytalnego nadzwyczajnej składki odpowiadającej brakującym składkom. Z akt sprawy przedstawionych Trybunałowi wynika, że ta nadzwyczajna składka stanowi rekompensatę braku opłacania przez zainteresowanego w latach nauki szkolnej obowiązkowych składek na poczet systemu ubezpieczenia emerytalnego. Ta nadzwyczajna składka pełni w związku z tym rolę kompensacyjną.
- 39 W tej sytuacji, biorąc pod uwagę szeroki zakres uznania przyznany państwom członkowskim, jeżeli chodzi nie tylko o wybór nie tylko celów polityki społecznej i zatrudnienia, jakie chcą one osiągnąć, ale również o określenie środków służących ich realizacji, środek taki jak ten przewidziany w § 54 ust. 2 lit. a) PG 1965 jest właściwy dla realizacji celów przywołanych w pkt 31 i 32 niniejszego wyroku oraz nie wykracza poza to, co niezbędne do osiągnięcia tych celów.
- 40 W konsekwencji na pytania pierwsze i trzecie należy odpowiedzieć, iż art. 2 ust. 1, art. 2 ust. 2 lit. a) oraz art. 6 ust. 1 dyrektywy 2000/78 należy interpretować w ten sposób, że przepisy te nie stoją na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu takiemu jak stanowiące przedmiot postępowania głównego, które – do celów przyznania prawa do emerytury i obliczenia wymiaru świadczenia emerytalnego – wyklucza uwzględnienie okresów nauki zakończonych przez urzędnika przed ukończeniem przez niego 18. roku życia, w zakresie w jakim uregulowanie to z jednej strony jest obiektywnie i racjonalnie uzasadnione zgodnym z przepisami prawa celem dotyczącym polityki zatrudnienia i rynku pracy, a z drugiej strony stanowi właściwy i konieczny środek do realizacji tego celu.

W przedmiocie pytania drugiego

- 41 Ze względu na treść odpowiedzi udzielonej na pytania pierwsze i trzecie nie zachodzi potrzeba udzielania odpowiedzi na pytanie drugie.

W przedmiocie kosztów

- 42 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (druga izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 2 ust. 1, art. 2 ust. 2 lit. a) oraz art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy należy interpretować w ten sposób, że przepisy te nie stoją na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu takiemu jak stanowiące przedmiot postępowania głównego, które – do celów przyznania prawa do emerytury i obliczenia wymiaru świadczenia emerytalnego – wyklucza uwzględnienie okresów nauki zakończonych przez urzędnika przed ukończeniem przez niego 18. roku życia, w zakresie w jakim uregulowanie to z jednej strony jest obiektywnie i racjonalnie uzasadnione zgodnym z przepisami prawa celem dotyczącym polityki zatrudnienia i rynku pracy, a z drugiej strony stanowi właściwy i konieczny środek do realizacji tego celu.

Podpisy